

Festa Ċentinarja 2011

Vara Artistika ta' San Publju 1811 - 2011

Publju ta' Malta

Fl-1610 is-Sinodu Djočesan imsejjah mill-Isqof Tommaso Gargallo ddikjara lil San Publju Patrun u Protettur ta' Malta u għalhekk ko-patrun ta' dawn il-gżejjer flimkien ma' San Pawl. Din kienet ix-xhieda ta' kemm Publju ta' Malta kien fil-qalb ta' hutu l-Maltin. Maż-żmien San Publju sar ukoll il-patrun partikolari tal-lokalita` tal-Floriana u spicċa aktar identifikat ma' din il-lokalita`, kif inhu xieraq, milli ma' Malta kollha kemm hi. Din il-kitba li qed tixxandar proprju sena wara li l-Knisja Maltija fakkret 400 sena minn mindu San Publju nghata dan l-oghla gieħ minn hutu l-Maltin, trid terġa' titfa' dawl fuq kemm kien mahbub dan il-qaddis patrun u protettur ta' Malta fi' għżiरitna u xhieda oħra ta' dan, li hija s-sugġett ta' din il-kitba, huma x-xbihat, tradizzjonijiet, bċejjeċ letterarji u mužikali, etc., mifruxa ma' Malta u Ghawdex u sahansitra anki barra minn Malta. Din il-kitba għandha twassal, għaldaqstant, biex il-figura ta' Publju ta' Malta, terġa' tikseb f'pajjiżna l-importanza u l-gieħi li jixirqilha.

Nigel Holland

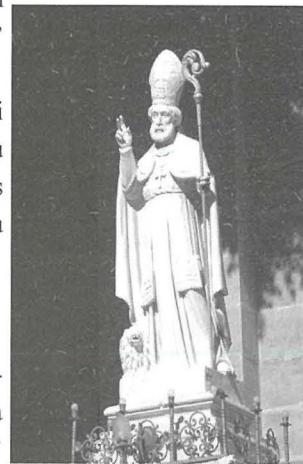
Il-Knisja Arċipretali ta' San Publju tiddomina fuq Pjazza San Publju

San Publju u l-Floriana

Ġa għidna li l-lokalita` tal-Floriana llum hija l-aktar post fil-gżejjer Maltin li għandu rabta ma' dan il-Qaddis Patrun ta' Malta, propju għax maż-żmien sar ukoll il-Patrun partikolari ta' din il-belt.

Huwa ovvju għalda qiegħi kif ġieji:

- Il-Knisja Arċipretali u Parrokkjali ta' San Publju.
- Statwa ta' San Publju fil-ġebel maġenb il-Knisja Arċipretali u Parrokkjali ta' San Publju.
- Statwa fil-faċċata tal-Knisja
- St. Publius Club.
- St. Publius Pharmacy.
- 22nd January (Kafeterija).

Statwa ta' San Publju mal-ġenb tal-knisja arċipretali tas-Salib Mqaddes

Fil-Floriana nsibu ukoll triq imsemmija għal dan il-qaddis li ilha ggħorr dan l-isem mill-anqas sa mill-1873.^{*1}

^{*1} *The Malta Government Gazette*, No. 2590, Friday, 27th February, 1874, p. 42

Altoriljiev fuq wara tal-bieb tal-Imdina

San Publju u l-iMdina

Irrabta ta' San Publju ma' l-Imdina, iċ-ċentru tal-Kristjaneżmu f' Malta, hija waħda storika u profonda.

Fuq il-lapida li hemm fuq il-bieb principali tal-belt kapitali l-antika ta' Malta jidheru l-ismijiet kemm ta' San Pawl kif ukoll ta' San Publju. L-iskrizzjoni fuq il-lapida, fost affarrijiet oħra ssemmi lil San Publju b'dan il-mod: '... PRIMUM PRAESEULEM DIVUM PUBLIUM PATRITIUM HABUIT,...' (... L-EWWEL ISQOF SAN PUBLIUS KELLU D-DAR TIEGHU, ...) u qed tirreferi ghall-fatt li fl-imħoddi San Publju kellu d-dar tiegħi fl-inħawi tal-Imdina. Din il-lapida tqiegħdet hemm, fl-1724, fi żmien il-Gran Mastru Antonio Manoel de

Festa Ċentinarja 2011

Vara Artistika ta' San Publju 1811 - 2011

Vilhena li ismu wkoll jidher fil-lapida.*¹

Propju malli wieħed jidhol mill-bieb princiċiali tal-Imdina jiġi fi Pjazza San Publju. Milli jidher fl-imghoddi din il-pjazza kienet magħrufa bħala Strada San Publio u din it-triq/pjazza ilha msemmija għal San Publju mill-inqas sa mill-1891.*² Fuq in-naha ta' ġewwa ta' dan il-bieb wieħed isib il-figuri, skolpiti f'altorljiev, tat-tliet qaddisin patruni ta' dawn il-gżejjer: San Publju, San Pawl u Sant' Agata.*³

Dawn fil-fatt huma wkoll qaddisin patruni tal-iMdina. Ir-riljevi preżenti kienu saru fl-1963 minn Marco Montebello (1913 - 1992) biex jissosititwixxu l-iskulturi originali li kienu ttieklu sew biż-żmien.*⁴

Fuq il-Bieb tal-Griegi, imbagħad, wieħed issib niċċa b'pittura tal-Magħmudija ta' San Publju.*⁵

F i l - K a t i d r a l
Metropolitan ta' l-Imdina, fuq ix-xellug tal-bieb il-maġġur; wieħed isib statwa sabiha ta' San Publju. Inħadmet fl-1885 minn Giuseppe Valenti minn Palermo u turi lill-qaddis bil-qiegħda fuq tron bl-ilbies pontifikali. Il-qagħda ta' id il-qaddis qed tagħti l-barka turi t-tahrig akademiku tal-artist.*⁶

Statwa ta' San Publju fil-Katidral tal-iMdina

Fl-istess katidral, wieħed isib li l-kappellum tan-naħha tal-lemin huwa ddedikat ukoll lil San Publju. Il-pittura tal-arta, li tirrappreżenta *Il-Martirju ta' San Publju*, ġejja mill-bottega ta' Preti u tista', fil-fatt tkun xogħol tiegħi stess. Ix-xena turi lil Publju, liebes l-abiti pontifikali shah quddiem grupp ta' insara li qed jiġi mdahħla fl-arena tal-iljuni.*⁷

Fl-istess kappellun, fil-gholi, wieħed isib pittura li turi *Il-Magħmudija ta' Publju*.

Pittura oħra li tirrigwarda lil San Publju fil-Katidral tinsab fis-sagristija ta' ġewwa u turi lil *San Pawl qed jordna lil Publju*

bħala Sacerdot, xogħol ta' segwaci Malti ta' Mattia Preti*⁸ filwaqt li San Publju jerġa' jidher f'dan il-Katidral fil-Kappella tal-Kurċifiss flimkien ma' Pawlu, Luqa u ghadd miġbura jaduraw lit-Trinita' Mqaddsa bil-Madonna f'rīglejha gharkopptejha, xogħol ta' Zahra.*⁹

*¹ Buhagiar, Mario, Fiorini, Stanley, *Mdina: a reassessment of its history and a critical appreciation of its architecture and works of art*, Central Bank of Malta, 1996, Vol. 2, p.694

*² *The Malta Government Gazette*, No. 3442., Friday, 27th February, 1891., p. 112

*³ De Piro, Nicholas, *Mdina: the old capital city of Malta*, Miranda, 1997, pp. 14, 20

*⁴ Buhagiar, Mario, Fiorini, Stanley, *Mdina: a reassessment of its history and a critical appreciation of its architecture and works of art*, Central Bank of Malta, 1996, Vol. 2, p.492

*⁵ *Ibid*, p. [646]

*⁶ Deguara, Aloysius, *The metropolitan cathedral Mdina*, Heritage, 2008, p. 17

*⁷ *Ibid*, p. 39

*⁸ Buhagiar, Mario, Fiorini, Stanley, *Mdina: the Cathedral City of Malta: a reassessment of its history and a critical appreciation of its architecture and works of art*, Central Bank of Malta, 1996, Vol. 1, pp. 242, 244, 253

*⁹ Buhagiar, Mario, Francesco Vincenzo Zahra (1710-1773): a critical appreciation f'Francesco Zahra, 1710-1773, Friends of the Cathedral Museum, 1986, p. 63

San Publju f'H'Attard

F'H'Attard wieħed isib il-Knisja ta' San Pawl Nawfragu li nbniet fl-1729. Fir-rapport tal-Vista tal-Isqof Paolo Alpheran de Bussan fl-1745, naqraw li f'din il-knisja kienu jiġu cċelebrati tliet festi prinċipali: tnejn f'gieħ San Pawl u oħra f'gieħ San Publju.

Il-Kwadru titulari ta' din il-knisja jirrappreżenta lil San Pawl, San Publju u San Frangisk de Paola, tliet qaddisin patruni ta' Malta.*¹

*¹ Terrible, Tony, *Treasures in Maltese Churches = Teżori fil-knejjes Maltin : H'Attard (Attard), Hal Balzan (Balzan), Hal Lija (Lija)*, PIN, Malta, 2003, p. 53-54

San Publju fil-Belt Valletta

Ix-xbieha ta' San Publju tinsab ukoll f'diversi bnadi fil-Belt Valletta. Ovvjament ma jistax jonqos li wieħed isib il-figura ta' San Publju fil-Knisja Kollegġjata ta' San Pawl Nawfragu. Wieħed miż-żewġ kwadri laterali tal-kor juri lil San Pawl qed ifejjaq lil missier San Publju. Fl-istess kor, fuq iż-żewġ nahiet tat-titular wieħed isib żewġ kwadri li jirrappreżentaw lil San Publju u lil San Emidio. Dawn tptitru minn Ĝużeppi Pace u thallsu minn Publio Sciberras.

Imbagħad f'wieħed miż-żewġ apside tal-kappelluni, xogħol il-pittur Palombi, wieħed isib ix-xena tat-tluq ta' San Pawl minn Malta b'San Publju, liebes ta' Isqof, maġenbu. *¹

Wieħed isib ukoll kwadru ta' San Publju fil-kappellun ta' Sant' Injazju fil-Knisja tal-Ğiżwiti. Mhux magħruf min kien l-awtur

Festa Ċentinarja 2011

Vara Artistika ta' San Publju 1811 - 2011

tiegħu. Xbieha oħra ta' San Publju tinsab fil-Knisja Parrokkjali u Bażilika ta' Sidtna Marija ta' Portu Salvu u San Duminku u eżattament taħt wieħed mill-koppletta ta' din il-knisja. Il-koppletta hija dik ta' San Piju V, giet impittra minn Giuseppe Cali` fl-1907, u fiha inkluda persunaġġi li kienu difensuri tal-Fidi Nisranija.

Fil-pendenti ta' taħt din il-koppletta Cali` pitter erba' qaddisin protetturi ta' Malta, fosthom lil San Publju u lil San Ģwann il-Battista.

San Publju huwa rrafigurat ukoll fil-pittura, fis-saqaf tal-knisja ta' San Frangisk, li turi l-glorja tal-Fqajjar t'Assisi.

F'parti oħra minn din il-pittura, xogħol magħruf ta' Giuseppe Cali`, jidher Ĝesu' Kristu u fuq in-naħa tax-xellug tiegħu nsibu qaddisin u angli li huma preżenti fil-glorja tal-Fqajjar ta' Assisi. Fosthom Cali` pitter lil San Ġużepp, San Pawl, San Pietru, San Duminku ta' Guzman, u San Publju Prinċep tal-gżira ta' Malta.

Cali` pitter dan il-kwadru tal-Apoteosi ta' San Frangisk t'Assisi, fl-1907 u huwa meqjus bhala wieħed mill-ahjar xogħolijiet tiegħu.^{*2}

Imbagħad wieħed isib ukoll statwa tal-ġebel ta' San Publju fi Triq il-Belt Valletta, eżattament fejn id-Dwana l-antika. Din l-istawta kienet saret fl-1757.^{*3}

Xbieha oħra tal-qaddis fil-Belt Valletta tinsab fil-Knisja ta' Santa Luċija. Din il-Pittura ta' San Publju u San Stiefnu hija xogħol ta' Giuseppe Pace (1755 - ?)^{*4}, l-istess Pace (Giuseppe jew Ġużeppi) imsemmi aktar 'il fuq.

^{*1} Terrible, Tony, *Treasures in Maltese Churches = Teżori fil-knejjes Malta : Valletta II*, PIN, Malta, 2007, p. 20-21, 23

^{*2} Terrible, Tony, *Treasures in Maltese Churches = Teżori fil-knejjes Malta : Valletta II*, PIN, Malta, 2007, p. 111

^{*3} *Il-Berqa*, 09.01.1957, p.5

^{*4} Schiavone, Michael J., *Dictionary of Maltese biographies, G-Z*, Indipendenza, Malta, 2009, p. 1260

San Publju fil-Marsa

Fil-Knisja Parrokkjali tas-Santissima Trinita' tal-Marsa nsibu mužajk bix-xbiha ta' San Publju.

Fl-imghoddxi kien hemm ukoll statwa sabiħa ferm ta' San Publju, riproduzzjoni kwazi eżatta iżda fiċ-ċokon tal-vara titulari li tinsab fil-Knisja Arcipretali tal-Floriana, fniċċa f'kantuniera ta' wahda mit-toroq tal-Marsa.

Din tneħħiet xi snin ilu u issa tinsab fiċ-ċimiterju ta' Maria

Addolorata f'Paola.

San Publju fil-Mellieħa

Hemm ukoll tradizzjoni Publjana marbuta mas-Santwarju popolari tal-Madonna tal-Mellieħa. Kien l-Isqof Paolo Alpheran de Bussan li kkonsagra ufficjalment din il-knisja fit-22 ta' Mejju, 1747, imma n-nies tar-rahal jipprovaw jiffolklorizzaw dan l-avveniment bi tradizzjonijiet oħra differenti.

Uħud minnhom jgħidu li dan il-post ġie kkonsagrat minn San Pawl innifsu jew minn San Publju li kien l-ewwel Isqof ta' Malta.

F'dan is-Santwarju nsibu pittura li turi lil San Pawl qed isellem lil San Publju qabel it-tluq tiegħu minn Malta. Dan hu xogħol Antonio Falzon (1805-1865) li ħadmu fl-1853. L-abbozz huwa ppreservat fil-Wignacourt Collegiate Museum tar-Rabat.^{*1}

Fil-knisja parrokkjali tal-Mellieħa, imbagħad, insibu kwadru, xogħol Gianni Vella (9.5. 1885 – 3.9.1977), li juri lil San Pawl qed jikkonsagra lil San Publju^{*2} bhala l-Ewwel Isqof ta' Malta. Il-kwadru qiegħed fuq in-naħa tal-lemin tal-kwadru principali tal-arta dedikat għan-nawfraqju ta' San Pawl f'Malta.

Fil-Mellieħa nsibu wkoll Triq San Publju. Din it-triq, bhal kull triq oħra, kellha diversi ismijiet oħra tul is-snini. Kien fl-1955 iżda li minn Seventh Street/Is-Seba' Triq saret Triq San Publju/St Publius Street.

^{*1} Buhagiar, Mario, *The iconography of the Maltese Islands, 1400-1900 : paintings*, Progress P., 1997, pp. 169-172

^{*2} Schiavone, Michael J., *Dictionary of Maltese biographies, G-Z*, Indipendenza, Malta, 2009, p. 1594 - 1595

San Publju fl-iMġarr

Fil-knisja parrokkjali ta' l-Imġarr wieħed isib kwadru ta' San Pawl flimkien ma' San Publju u Sant'Agata jbierku l-gżira ta' Malta bhala patruni tagħha. Il-pittura hija ta' Guido Cali`, saret fi żmien il-gwerra u ngiebet minn Ghawdex fuq luzzu ta' Salvu Galea.^{*1}

^{*1} Deguara, Alwiġġ, *L-iMġarr : il-hajja u l-hidma ta' niesu mill-qedem sa Ilum*, Colour Image, Mġarr, 1999, p. 195

San Publju fl-iMqabba

Festa Ċentinarja 2011

Vara Artistika ta' San Publju 1811 - 2011

Fil-Knisja Parrokjali ta' Marija Assunta tal-Imqabba wieħed isib artal li l-kwadru tiegħu jirrappreżenta l-konsagrazzjoni ta' San Publju bħala isqof minn San Pawl u sar minn pittur mhux magħruf. Jidher, iżda, li sar minn xi pittur Malti fl-ewwel snin tas-seklu tmintax.^{*1}

^{*1} Terrible, Tony, *Treasures in Maltese Churches = Teżori fil-Knejjes Maltin: Hal Kirkop (Kirkop), L-iMqabba (Mqabba), Il-Qrendi (Qrendi), Hal Safi (Safi), Iż-Żurrieq (Żurrieq)*, PIN, Malta, 2009, p.120

San Publju fl-iMsida

San Publju jinsab ukoll fil-pendenti ta' taht il-koppla tal-Knisja tal-iMsida. Imsieħeb miegħu f'dawn il-pendenti wieħed isib ukoll lil San Pawl, Sant' Agata u San Franġisk de Paoli, ilkoll patruni ta' Malta. Dawn il-pendenti, xogħol il-pittur Emvin Cremona, inkixfu fl-1957.^{*1}

^{*1} Terrible, Tony, *Treasures in Maltese Churches = Teżori fil-Knejjes Maltin: Birkirkara (Birkirkara), Gwardamanġa (Gwardamanġa), Tal-Pieta' (Pieta')*, *il-Gżira (Gżira), Santa Venera (Santa Venera), Fleur-de-Lys (Fleur-de-Lys), I-iMsida, Ta' Xbiex (Ta' Xbiex)*, PIN, Malta, 2009, p.120

San Publju f'Paola

Fiċ-ċimiterju ta' Maria Addolorata f'Paola hemm numru ta' statwi ta' San Publju. Wahda minnhom hija statwa li sa ffit snin ilu kienet tinsab f'niċċa f'kantuniera ta' wahda mit-toroq tal-Marsa. Din hija statwa sabiha ferm u hija riproduzzjoni kwazi eżatta, iżda fiċ-ċokon, tal-vara titulari li tinsab fil-Knisja Arċipretali ta' San Publju fil-Floriana.

Tneħħiet mill-Marsa biex ittieħdet f'dan iċ-ċimiterju.

San Publju f'Hal Qormi

F'Hal Qormi insibu statwa ta' San Publju f'tarf iz-zuntier tal-Knisja Arċipretali u Parrokkjali ta' San Ġorġ Martri. Faċċata u pariġġ tagħha hemm statwa ta' San Pawl.

L-istatwi ta' dawn iż-żewġ patruni ta' Malta huma l-eqdem tnejn li jinsabu fi-rahal ta' Hal Qormi u ghalkemm il-provenjenza

Socjetà Filarmonika Vilhena 14, Triq Sant' Anna Floriana

info@vilhenabc.com

96.1 Vilhena fm

tagħhom mhix magħrufa aktarx li huma tas-seklu tmintax.^{*1}

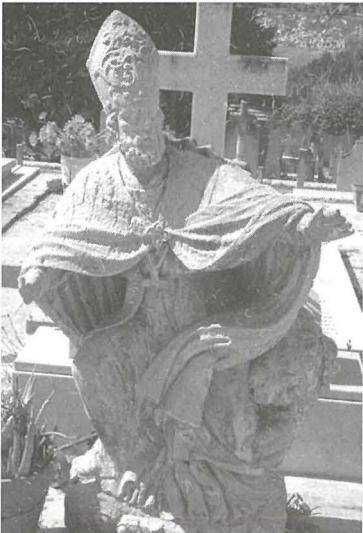
^{*1} Grima, Joseph F., *Minn ġrajjiet parroċċa Maltija : San Ġorġ ta' Hal Qormi, ca. 1400-2003*, Malta, 2003, p. 86

San Publju fil-Qrendi

Fil-Kappella antika u storika tal-Madonna tal-Hniena li tinsab fil-Qrendi insibu wkoll pittura li fiha jidher San Publju. Din il-pittura turi lil Marija Addolorata flimkien maž-żewġ qaddisin patruni ta' Malta San Publju u Sant'Agata.

San Publju fir-Rabat

Fir-Rabat wieħed sahansitra jsib knisja ddedikata lil San Publju. F'din il-knisja ta' San Publju hemm żewġ xogħliljet ta' Gio. Nicola Buahagar (1670 – 1745) li huma l-Magħmudija ta' Publju u l-Konsagrazzjoni ta' Publju.

Statwa kważi kopja eżatta tal-istatwa originali li tinsab fuq qabar privat, fiċ-ċimiterju ta' Paola.

Fil-kor tal-knisja tal-Madonna tal-Għar insibu pittura kbira ta' San Pawl Qed Jgħammed lil San Publju, xogħol Francesco Vincenzo Zahra. Fil-fatt Zahra kien pitter dan il-kwadru flimkien ma' iehor pariġġ li juri lil San Pawl qed jippriedka lill-Maltin fl-1735 għall-knisja ta' San Pawl Nawfragu fil-Belt. Dawn il-pitturi ta' Francesco Vincenzo Zahra (15.12.1710 – 19.8.1773) twahħlu f'posthom fis-17 ta' Ġunju, 1735. Sittin sena wara, iżda, iż-żewġ xogħliljet gew akkwistati ghall-Knisja Dumnikana tar-Rabat u għadhom hemm sal-lum. Kienu restawrati b'mod adegwat fl-1883-84 minn Salvatore Pace minn Hal Ghaxaq u certi rqajja', inkluż uħud mill-figuri, jidher li reġgħu tpingew estensivament mill-ġdid. Irrispettivament, iżda, mill-interventi sussegwement u sfortunati, iż-żewġ tili mill-bidu kieno xogħliljet diżappuntanti. Zahra, bl-entużjażmu żaghżugħ tiegħu, seta' issottovaluta il-problemi kumplessi li xogħol ta' tali entita' involva u, minkejja xi elementi tajbin, ir-riżultat ma kien feliċi xejn; it-trattament tal-perspektiva hija, fiż-żewġ każi, partikolarment dghajfa.

Il-Magħmudija ta' Publju, li ggib id-data 1735, fil-kantuniera t'isfel tax-xellug, u li ġġorr l-istemma tal-Gran Mastru Vilhena, hu l-anqas xogħol felici. Ix-xena ffullata, ambientata fil-palazz tal-irħam ta' Publju, il-Protos Melitaion tal-Att tal-Appostli, hija ddominata mill-figura twila, irqiqa ta' Pawlu, li hu bil-wieqfa fuq podju imtarraġ, lejn il-lemin fiċ-ċentru, u, b'arzella f'idu, qed jitbaxxa biex jitfa' l-ilma sagreementali fuq ras Publju, li qiegħed gharkopptejh f'rīglej b'devozzjoni. Il-membri tad-dar, li nġabru agitati f'nofs ċirku, huma fid-dell ta' Salib kbir li ħa post il-pedestal kburi tal-idolu pagan li l-bċejjeċ mfarrka tiegħu jimlew it-taraġġ tal-podju. Hjiel tal-missjoni futura ta' Publju

Festa Ċentinarja 2011

Vara Artistika ta' San Publju 1811 - 2011

jingħata permezz tas-simboli episkopali tal-baklu u l-mitra li qed jingarru minn żewġ servi filwaqt li fuq quddiem jidhru żewġ paġġi gharkopptejhom u wieħed minnhom qed joffri lil Pawlu plattin kbir b'bieqja tad-deheb u kaxxa tal-ugwent tal-fidda u l-ieħor qed iżġorr il-hwejjeg ta' Publju. Fl-isfond, figura dominanti ta' ċenturjun, liebes elmu bir-rix, jidher ghasssa f'qagħda skomda, bil-lanza f'idu, hdejn il-bieb miftuh, b'żewġt irġiel ipaċċeu quddiemu, u wieħed jilmah xenarju b'sema kemm kemm roża. Forsi l-ahjar parti ta' din il-kompożizzjoni hija l-kantumiera t'isfel fuq ix-xellug fejn missier Publju li kien għadu kif gie mfejjaq mill-Appostlu, qed iserrah idu fuq il-mensula ornamentata b'hafna skultura waqt li qed jitkellem ma' mara bil-velu u f'rilegħ hemm bieqja tad-deheb u friskatur mghott. Bi fiti eċċeżżjonijiet notevoli, il-figuri huma aktar riġidi mit- *Tliet Qaddisin Dumnikani* u whud minnhom huma mpingħija b'mod inadegwat. Il-pittura, iżda, tinkludi diversi indikazzjonijiet tal-istil futur ta' Zahra u certi elementi, bħall-kolonna bid-damask fil-kantuniera tal-lemin estrem, terġa' tidher f'diversi mix-xogħliji pozittivi tal-artist li ġew wara.^{*3}

Fir-Rabat insibu wkoll triq imsemmija għal San Publju li ilha ġġib dan l-isem mill-anqas sa mill-1934.^{*4}

L-ġħar li jingħad li talbet fih Sant' Agata fir-Rabta ġie mibdul fi Kripta probabbilment matul ir-4 jew il-5 seklu meta nbnew kappelli u kripti żgħar hdejn il-katakombi li wkoll iġibu l-isem tagħha.

L-affreski li jinsabu fil-kripta, li juru xbihat ta' diversi qaddisin, wisq probabbli li jmorru lura għas-seku 12 (il-Madonna u San Pawl) u oħra jnha għas-seku 15.

Affresk minnhom juri Qaddis isqof qed iżomm il-baklu f'idu x-xellugija, filwaqt li qed iżomm il-ktieb fil-leminija. Liebes il-pallium, is-simbolu tal-episkopat tiegħu. Dan il-qaddis jista' jkun li qed jirrafigura lil San Publju jew lil San Katald, Isqof li l-Knisja u l-Katakombi tiegħu huma qrib ta' dawk ta' Sant' Agata.^{*5} Fil-Wignacourt Museum tar-Rabat wieħed isib xbieha ta' San Publju isqof u martri mnaqqxa fuq il-madreperla.^{*6}

^{*1} Azzopardi John, Freller Thomas, *Pauline Malta : the formation of a nation's identity*, Fondazzjoni Patri Martin Caruana, O.P., Malta, 2010, p [161]

^{*2} Buhagiar, Mario, *The iconography of the Maltese islands, 1400-1900 : paintings*, Progress P., 1997, pp. 128-129

^{*3} Buhagiar, Mario, Francesco Vincenzo Zahra (1710 – 1773) : a critical appreciation f'Francesco Zahra, 1710 -1773, Friends of the Cathedral Museum, 1986, P. 51-52

^{*4} Il-Berka, l-Erbgħa, 27 ta' Ĝunju, 1934, Nru 745, p. 10

San Publju f'San Pawl il-Baħar

San Publju huwa rraffigurat f'wahda mill-vetrati li saru lejn il-bidu ta' l-1999 fil-Knisja Parrokkjali ta' Maria Addolorata f'San Pawl il-Baħar.^{*1}

Maqdes iehor f'San Pawl il-Baħar li għandu oggett konness ma' San Publju hu l-Kappella ta' Santa Margerita (magħrufa bħala ta' Ghajnejha). Din hija kappella antika. Fl-1708 għet installata qanpiena f'din il-kappella li fuqha jidhru San Publju u l-Kurċifiss.^{*2} F'dan ir-rahal wieħed isib ukoll triq imsemmija għal San Publju. Imbagħad fl-irħajjal ta' Burmarrad, li jagħmel ma' San Pawl il-Baħar, u eżattament fil-Knisja Parrokkjali tal-Qalb bla Tebgha ta' Marija wieħed isib pittura ta' wieħed mill-altari ta' din il-knisja li turi lil San Pawl flimkien ma' San Publju, xogħol il-Kav. Emvin Cremona.^{*3}

Xbieha oħra ta' San Publju, qiegħed flimkien ma' San Pawl, tinsab fil-knisja tal-Lunzjata fis-Salini, Burmarrad. Dan huwa xogħol ta' Francesco Vincenzo Zahra.^{*4}

Anki hawn f'Burmarrad tinsab triq oħra msemmija għal San Publju biex għalhekk fil-konfini ta' San Pawl il-Baħar jinsabu żewġ toroq bl-isem tal-ewwel qaddis Malti.

^{*1} Bonnici, Alexander M., *San Pawl il-Baħar : parroċċa f'għieb il-Madonna tad-Duluri*, 2005, pp. 134-135

^{*2} Teuma, Eugene Paul, *San Pawl il-Baħar : a guide*, San Pawl il-Baħar Local Council, Malta, 2003, p. 170

^{*3} Ibid, p. 180

^{*4} Schiavone, Michael J., *Dictionary of Maltese Biographies*, G – Z, Indipendenza, Malta, 2009, p. 1658 - 1659

San Publju f'Tas-Sliema

Fl-ewwel snin tas-seku għoxrin tas-Sliema kienet qiegħda tizviluppa. Bosta nies mill-iblet u min-nahat ta' madwar, bdew jixtru l-art u jibnu tas-Sliema.

Fost dawn kien hemm Giovanni Cassar u martu Marietta nee Mangion. Dawn bnew żewġt idjar, 14 u 16 Triq San Trofimo. Giovanni, li kien Furjaniz, kien entużżejjmat hafna għal San Publju u mal-gallariji taz-żewġt idjar li bena għamel l-arma ta' San Publju bil-mitra, il-baklu u l-palma. Wieħed minn ulied Giovanni kien jismu Pupull u meta kiber tharreg fis-sengħa ta' parrukkier u meta kiber fetah hanut f'tarf Prince of Wales Road u semmiegħ 'Publio's Hairdresser'. Dan kien madwar l-1948.

Illum Giovanni u Pupull m'għadhomx magħna, iżda l-għalli mwaqqfa minn Giovanni għadha fi Triq San Trofimo u t-tabella ta' "Pupull tax-Xagħar" inbidlet iżda l-isem hemm għadu. Dak li hawlu żewġ Furjanizi snin ilu għadu magħna sal-lum. Fil-Knisja parrokkjali ta' San Girgor il-Kbir wieħed issib numru ta' vetrati, bi stil Trittku, ta' diversi qaddisin fosthom it-tliet Patruni ta' Malta- San Publju, San Pawl u Sant' Agata.

Festa Ċentinarja 2011

Vara Artistika ta' San Publju 1811 - 2011

Kienu ddisinjati minn Eliodoro Cocciali u nhadmu fl-Italja.^{*1}
FTas-Sliema wkoll imbagħad insibu triq imsemmija għal San Publju. L-isem tat-triq imur lura mill-anqas sal-1875.^{*2}

^{*1} Terribile, Tony, *Treasures in Maltese Churches = Teżori fil-knejjes Maltin : Tas-Sliema (Sliema), San Giljan (St. Julians), Il-Ballutta (Ballutta), San Ģwann (San Gwann)*, Ibraġ (Ibraġ), PIN, Malta, 2003, p. 143

^{*2} The Malta Government Gazette, No. 2630, Wednesday, 3rd February, 1875, p. 32

San Publju f'Haż-Żabbar

Il-Parroċċa ta' Haż-Żabbar ma naqsitx ukoll li tfakkar lil San Publju, il-Prinċep ta' Malta.

Fil-pilastri tal-kappella taċ-ċintura, jew tal-Madonna tal-Konsolazzjoni, twahħlu żewġ pitturi ovali ingastati fid-disinn skolpit, wahda ta' San Publju bil-kliem *Princeps Insula Melitae, Nomine Publius*: Il-Prinċep tal-Gzira ta' Malta li jismu Publju (Atti ta' l-Appostli, Kap. 28, v. 7) u l-ohra ta' San Liborju. Iz-żewġ pitturi huma xogħol li Gian Nicola Buhagiar (1698-1752) lesta bejn l-1737 u l-1744.

Xbieha oħra ta' San Publju li tinsab fil-knisja parrokkjali ta' Haż-Żabbar hija xogħol Francesco Vincenzo Zahra.^{*2}

^{*1} Bonavia, Karmenu, Is-sena Pawlina 2008/2009 : ġieħ lil San Pawl : it-tieni patrun tal-parroċċa tagħna : devozzjoni bikiċċa u kostanti f'L-*Cheen is-Santwarju Madonna tal-Grazza - Haż-Żabbar, ħarġa festa 2008 Nru: 119, p. 11*

^{*2} Schiavone, Michael J., *Dictionary of Maltese Biographies*, G – Z, Indipendenza, Malta, 2009, p. 1658 - 1659

San Publju f'Haż-Żebbug

Fil-faċċata tal-Knisja Arcipretali ta' San Filep, flimkien ma' statwi ta' qaddisin oħra, insibu statwa ta' San Publju. Dawn l-istatwi kienu saru fl-1872.^{*1}

Imbagħad fl-oratorju tal-istess Knisja Arcipretali nsibu wkoll kwadru sabiħ ta' dan il-qaddis. Hu xogħol il-pittur Malti Francesco Zahra u gie mpitter fl-1743. Dan il-pittur kien wieħed mill-aqwa

Nota Editorjali: Dan l-Artiklu miktub mis-Sur Nigel Holland ma setax jiġi ippublikat kollu, għalhekk il-kumplament tal-artiklu li jitrattra l-kult Publijan fi bnadji oħra kif ukoll fil-Gżira Ghawdxija, fi bċejjec letterarji u f'muzikali, jiġi ppublikat fil-pubblikazzjoni tal-Festa 2012. Grazzi.

pitturi Maltin tas-seklu tmintax u ħadem bosta xogħlijiet. Dan il-kwadru kien magħdud minn dejjem bħala wieħed mill-ahjar xogħlijiet tiegħu. Tant hu hekk li meta fl-1960 kienet saret wirja tal-arti Maltija dan il-kwadru kien wieħed mill-kwadri esebiti. Għal din il-wirja kien sar katalgu. F'paġna 84 ta' dan il-kwadru u fost dawn il-kummenti nsibu dan "this is the only specimen of Zahra's art known to date, showing a well displayed composition dependent on the fresh neopolitan tuition of the young Maltese artist."

Minn dak inhar sal-lum sar hafna studju dwar il-pittur Zahra. Sar aktar magħruf min kien u x'hadem, iż-żda b'danakollu dan il-kwadru ta' San Publju għadu magħdud fost l-ahjar kwadri li ħadem dan il-pittur Malti tas-seklu tmintax.

^{*1} Farrugia Godfrey, Balzan Philip, Agius Philip, *Il-ġraja tal-Każin Banda San Filep : f'għeluq il-mija u ħamsin sena mit-twaqqif tal-Għaqda Mużikali Każin Banda San Filep, A.D. 1851-2001*, Każin Banda San Filep A.D. 1851, Haż-Żebbug, 2001, p. 32

San Publju fīż-Żejtun

Fil-knisja Arcipretali ta' Santa Katerina fīż-Żejtun wieħed isib pittura tal-Magħmudija ta' San Publju minn San Pawl, li hija xogħol Michele (Mikiel) Busuttil (1762-1831).

Dan il-kwadru qiegħed fuq wieħed mill-altari lateral ta' din il-knisja. Kien ġie esebit fil-Wirja ta' l-Arti Pawlina li kienet saret fl-1960 fl-okkażjoni tal-Festi ċentinarji Pawlini u skont il-katalgu ta' din il-wirja dan il-kwadru hu xogħol ta' artist Malti tal-bidu tas-seklu dsatax. Fil-fatt, kif ghidna fuq, dan tpitter mill-pittur Michele Busuttil u kopja tiegħu, xogħol ibnu Wigi, tinsab fil-Mużew Parrokkjali.^{*1}

Mario Buhagiar ukoll kien attribwixxa dan il-kwadru lil Busuttil.^{*2}

^{*1} Terribile, Tony, *Treasures in Maltese Churches = Teżori fil-knejjes Maltin : Il-Ġudja (Gudja), Marsaxlokk (Marsaxlokk), iż-Żejtun (Zejtun)*, PIN, Malta, 2003, p. 143

^{*2} Buhagiar, Mario, *The of the Maltese islands, 1400-1900 : paintings, Progress P., 1997*, pp. 158-159

